

Nýggjarsrøða

Tórbjørn Jacobsen

Mál og mið

Í ár, áratíggju, øldir og millennium hevur mannaættin staðið við hetta sama vegamótið. Við endan á praktiska og sjálvskapta tíðarmálinum, sum árið, í okkara føri í gregorianska kalendaranum, er. Hóast lívið hjá hvørjum einstøk-um er flætta saman av ikki tíðar-bundnum kordelum so brúka vit ársendan, ársskiftið, sum Vicarium Dei Gregor áttandi gav okkum, til at gera upp hvussu vagnaðist í tí farandi og hvørji málini og ýtini skulu vera, ið siglast skal eftir, í hesum førinum í 2012.

Vit eru tann einasti skapningurin av øllum, sum hevur fingið nóg mikið av viti og skili til at hugsa strategiskt, evnini til at leggja ætlanir, ið røkka longur enn til at hella á grúkin, fylla vombina og at tømja hana aftur. Vit kunnu tó velja lutin at vera ein gastronomiskur rottangi, velja status quo og lata tilvildini leiða okkum út á villar víddir, men tað er ein háðan ímóti Skapanarverkinum, sum vit eru sett til at røkja. 40 ættarlið eru farin undan okkum, samfelagið er gingið í arv yvirum øll hesi skiftini í betri standi, og okkara skylda er tað, at handa børnum, abbaðørnum, ja, fjølskylduni um túsund ár eitt samfelag, ið stendur á klettagrund og sum javnvigar í burðardygguum jørðildi.

Tað hanga ikki allir lyklar við eitt grúpanslær. Kvalitetirnir eru so ymiskir, tí ger einstaklingurin lítið og onki einsamallur. Bara við at stíðja uppundir hvønnannan, um tann góða lutin, í einum skipaðum og siviliseraðum samfelag, fæst skútan at ganga við framskrúvu. Eru ongir borgarar er ongin borgmeistari. Eru ongi verkafólk er ongin stjóri og er ongin manning er heldur ongin skipari. Hitt veikasta liðið er avgerandi. Í grundini stendur og fellur alt samfelagið alt eftir hvussu vit fjálga um ta veikasta liðið. Líkamikið um tað eru medborgarar, aðrir livandi skapningar og ikki minst tá ið tað ræður um okkara fiskastovnar.

Í hesum døgum eru júst hundrad ár liðin síðan menniskjað legði útrið heimsins undir seg. Antarktís. 14. desember 1911 setti Róald Amundsen stavin við norska flagginum á sjálvan Pólin. Hevði hesin pólfarin ikki sett sær miðið og málið frammanundan, at røkka sjálvum deplinum í ísoyðuni, so var

hann ongantið farin við “Fram” alla ta longu leiðina úr Noregi. Hann vitsti betri enn nakar, at romantiskir dreymar, at høg mið og mál, ikki vóru nógmikið í sær sjálvum. Strategiskar ætlanir, knúgvafeitt, úthaldni, agi og ein topptrimmað konditióon máttu sampakka, skuldi málið røkkast. Við sletuhundum hevði hann lagt depotir heilt suður á 82 stig. Seinastu 8 gradirnar skuldu knógvast við tí sum sleturnar bóru og hundarnir formáddu sær.

Tá Róaldur hitti amerikanskar journalistar eftir ferðina, sum tá var ein líka stór hending sum mánalendingarnar í okkara tíð, og teir spurdu hann um hepnir ikki var orsök til, at hann vann kapprenningina við Robert Falcon Scott, hvørs lík tá lá undirkavað skamt frá norska flagginum, svaraði hann:

Victory goes to the man who has made all arrangements in advance
People call it luck !

Defeat awaits the man who has not taken the necessary measures in time
That is called bad luck !

Ekstrema lívið á markinum ímillum lívið og deyðan hevði lært hann, at miðini og málini skulu til, men standandi einsamøll gera tey onki. Heldur ikki skal tú rokna við hepninum sum sjálvsøgdum við-leikara. Strategiski tankin og opti-mala fyrreikingin er í minsta lagi líka neyðug. Infrastruktururin bjargaði honum. Hin óvanliga treysti grønlandski sletuhundurin bjargaði honum ferðina ímeðan

bretsku rossini hjá Royal Navy offiserurin vóru ov tung á sær á jøklunum, í ytstu útriðini, hinu-megin miðju jarðar.

Hóast øll tey tøkniligu framlopini síðani, sum hava minkað um treytanina frá natúruni, so er tyngdarmátturin, sum Ísak Newton setti orð á, framvegis galdandi. Øll tey fundamentalu viðurskiftini er tey somu, tí vera orðini hjá Róald Amundsen standandi sum ein ævinligur sannleiki.

Nú standa vit her í Heiðunum. Í Saltangará. Ein av mongum bygðum í Runavíkar kommunu, í Runavíkar býi hevði eg nær sagt. Hetta er miðja jarðarinnar í okkara hugaheimi. Ongin stendur tó einsamallur, onkursvegna eru vit flætta saman við øllum teimum 7 milliardunum av mannabørnum, sum í lötuni manna Klótuna. Ein óheppin avgerð í keypsskálanum í New York t.d. fær eisini ávirkan á gerandisdagin hjá mær og tær. Vit eru farin ígjøgnum ein rættiligan skúr heimsbúskapinum viðvíkjandi. Ríkiskassar eru lempaðir upp í privatar peningastovnar og aðrar figgjarstovnar fyri at sløkkja tann ringasta eldin. Tað bar ikki til at liva av fiktivum virðum, sum um, at tyngdarmátturin var suspendaraður fyri tíð og ævirl allar. Glantrileikurin gjørdist so tragiskur, at sjálv demokratiskar samfelagsskipanir standa fyri falli. Upptakið er byrjað í Hellas og í Italiu, har akademiskir gráir teknokratar, sum hinir fyrr so generøsu kreditorarnir siga seg at hava álit á, nú royna at leggja skúturnar á rætta kós aftur.

Hóast vit eru ein partur av heim-inum, alheiminum, so er okkara

lutur fyrst og fremst at fáa lokal-samfelagið at virka sum best, eisini fyri at stuðla undir tað samfelag, tær Føroyar, vit eru ein partur av.

Borgmeistarin hevur í kunn-ingarskrivi til okkum borgarar gjørt upp hvussu hann sum evsti lokali myndugleiki heldur, at árið, sum endaliga er farið um nakrar fáar minuttir, hevur vignast okkum, eisini hevur hann gjørt eina meting um, hvussu leikur man fara í 2012, tá nýggjur forstandaraskapur aftur skal veljast. Ongin orsök er tí til, at leggja hesi viðurskifti á blik av nýggjum í nátt. Í stóran mun eru vit væl fyri, nakað av turbolensi hevur verið á vinnuliga økinum, men ídag ber til at siga, at vinnuligi infrastruktúrin er dyggur. Handilsskapurin trívist. Ongin nevndur ongin gloymdur. Flestu funktiónir, sum fram-komna menniskja krevur, fyri at trivnaðurin í gerandisdegnum er hóskiligur, eru í grannalagnum. Skúlar, dagstovnar, læknar, tæna-stovnar av ymsikum slagi eru við hondina.

Fram um alt ræður tó um ikki at liggja á boðunum. Hann, sum er mettur av døgum doyrt, hóast hann livir. Latenta svongdin eftir frambrotum, strategisk hugsan um batar, er drívmeigin, lokomotivið, sum skal gera samfelagið, eisini her um leiðir, til ein nógv betri stað at liva í. Tey sum nú manna býráðið hava lagt sína seinastu figgjarætlan, í henni fáa vit ikki flutt ein stav. Spannandi verður at frætta frá teimum, hvørs ambitiøsu herðindi fara at røkka til ein kommunalan sess í 13, 14, 15 og 16, hvussu tey ætla at smyrja lunnarnar undir

staðbundna kastalinum. Umfram-tað sum skal til fyri at hella á grúkin, at fylla og at tømja vombina.

Fara tey at skjóta á fyri at fáa ein nógv saknaðan svimjingarhyl? Fara tey at geva ungdóminum meira ans, t.d. við at umskipa Runa-víkar Mekaniska Verkstað til ein ungómscentral? Verður nakað gjørt við fyrrverandi popp- og rockmekka’ið Glyvra Bio? Fáa vit aftur eina gistingarhúsfunktióon? Fáa vit fleiri matstovur, pubbir etc.

Fyrr lógu bygdirnar her um leiðir sum balkaniserað lendi, har traðarmenn og konur teirra royndu at lívbjarga sær sum frægast. Nú er alt samanbyggt, bygdirnar eru vorðnar ein býur, men onkurs-vegna tykist tað, sum at verkliga menningin er farin undan okkara hugburi um hvussu ein býur er samanskrúvaður. Hetta líkist eini yvirvaksnari bygð á fleiri mót-um. Tørvur er á nøkrum býar-funktióonum, skal hetta gerast ein metropolur, har serliga ungdómurin skal trívast, og vera verandi. Menniskjað livir sum sagt ikki av breyði eina. Uppaftur minni nú enn tá ið hesi orðini á fyrsta sinni vórðu søgd.

Týðandi er, at tey sum nú stjórna okkum, og tey sum ætla sær á kommunalu bekkirnar komandi árinu mótprógva kendu orðini hjá bretska filosoffinum Bertrand Russel: "Visindamaðurin stríðist fyri at gera tað ómøguliga móguligt. Politikkarin stríðist fyri at gera tað móguliga ómøguligt."

Jólini eru farin og um eina lötuna standa vit í einum nýggjum ári, sum heilt víst fer at geva okkum nakrar nýggjar avbjóðingar. Ongin orsök er til stúran, men tað hevði onki gjørt, um vit brúktu hugsanina hjá norska pólfaranum í størri mun, tí vit hava ein einastandandi móguleika fyri at fremja tað góða samfelagið so ríkiliga sum hesi hálv hundrad túsund fólkinu eru vælsignað við natúrugivnum tilfeingi.

Eg sigi sum John Lennon: A very merry Christmas (sum nú eru farin), and a happy New Year (sum nú kemur), let's hope it's a good one, without any fear.

Takk fyri árið ið fer, og eitt happadrúgt og signað nýggjár fari eg til seinast at ynskja tykkum øllum. Mátti byrurin verið býnum og Føroyum til vildar í tíðini sum kemur. Gott nýggjár!